

INGLIZ MAQOLLARINIG MORFOLOGIK XUSUSIYATLARI

Boymurodova Gulhayo Mamasharip qizi
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti
O'zbek tili va adabiyot kafedrası o'qituvchisi

MORPHOLOGICAL FEATURES OF ENGLISH PROVERBS

Boymurodova Gulhayo Mamasharip qizi
Termez State University of Engineering and
Agrotechnologies
Teacher of the Department of Uzbek Language and
Literature

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АНГЛИЙСКИХ ПОСЛОВИЦ

Боймуродова Гулхайо Мамашариповна
Термезский государственный университет инженерии
и агротехнологий Преподаватель кафедры узбекского языка
и литературы

gulhayoboymurodova02@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0007-9178-7265>

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilidagi maqollarning morfologik xususiyatlari tahlil qilinadi. Maqollar o'zining morfologik tarkibidagi xususiyatlarga, ya'ni so'z turkumlarining birikmalariga, so'zlarning fleksiylariga, va boshqa morfologik jihatlariga e'tibor qaratilgan. Maqollarning strukturasidagi oddiy va murakkab morfologik tuzilmalar, ularning til o'rgatishda va tilni amaliy qo'llashdagi ahamiyati haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, ingliz tilidagi maqollarni o'rgatish jarayonida morfologik xususiyatlarning til o'rgatish samaradorligiga ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Ingliz tili, maqollar, morfologiya, so'z turkumlari, fleksiylar, til o'rgatish.

Annotation: This article analyzes the morphological features of proverbs in English. The article focuses on the features of the morphological structure of proverbs, namely, the combinations of word groups, word inflections, and other morphological aspects. The article discusses simple and complex morphological structures in the structure of proverbs, their importance in language teaching and practical use of the language. Also, the impact of morphological features on the effectiveness of language teaching in the process of teaching English proverbs is analyzed.

Key words: English, proverbs, morphology, word groups, inflections, language teaching.

Аннотация: В данной статье анализируются морфологические особенности английских пословиц. Уделяется внимание особенностям фразеологизмов в их морфологическом строении, то есть сочетаниях словос групп, флексиях слов и других морфологических аспектах. Обсуждаются простые и сложные морфологические структуры в составе пословиц, их значение в обучении языку и практическом использовании языка. Также в процессе обучения английским пословицам анализируется влияние морфологических особенностей на эффективность обучения языку.

Ключевые слова: английский язык, пословицы, морфология, группы слов, флексии, обучение языку.

Kirish. Ingliz tilidagi maqollar ko‘pincha qisqa va aniq bo‘lib, ma‘lum bir hayotiy tajriba yoki hikmatni aks ettiradi. Ular o‘zining qisqalik va lo‘ndaliklari bilan, o‘z vaqtida aniq va to‘liq ma‘lumotlarni yetkazishga yordam beradi. Ingliz tilidagi maqollarning morfologik xususiyatlari, ularning so‘z tuzilishi, morfemalar va so‘z turkumlarining o‘zaro bog‘lanishini o‘rganishda muhim o‘rin tutadi. Ingliz tilidagi maqollar – xalq og‘zaki adabiyotining ajralmas qismlaridan biri bo‘lib, ular ko‘plab til o‘rganuvchilari uchun tilning murakkabligini va boyligini o‘rganishda muhim rol o‘ynaydi. Maqollar o‘zining qisqa va aniq ifodalari bilan til va madaniyatni o‘rganishda asosiy vosita hisoblanadi.

Maqollarning so‘z turkumlari: Ingliz tilidagi maqollar ko‘pincha quyidagi so‘z turkumlaridan tashkil topgan:

• **Fe‘l (Verb):** Maqollarda fe‘llar ko‘plab ishlatiladi, chunki ular odatda amaliyot yoki holatni ifodalash uchun ishlatiladi. Masalan: “Actions speak louder than words” (Harakatlar so‘zlardan balandroq gapiradi).

• **Ism (Noun):** Maqollarda ko‘pincha abstrakt yoki konkret tushunchalar ifodalanadi, va ular predmet yoki holatni aks ettiradi. Masalan: “A picture is worth a thousand words” (Bir rasm ming so‘zni anglatadi).

• **Sifat (Adjective):** Maqollarda sifatlar kamdan-kam uchraydi, lekin ba‘zan, biror narsa yoki holatni ta‘riflashda ishlatiladi. Masalan: “A rolling stone gathers no moss” (Aylanayotgan tosh mox yig‘maydi).

• **O‘rnashgan so‘z birikmalari (Collocations):** Ingliz tilidagi maqollar ko‘pincha birikmalarni o‘z ichiga oladi, masalan: “Better late than never” (Hech bo‘lmaganda kech bo‘lsa ham).

Maqollarning fleksional xususiyatlari: Ingliz tilidagi maqollar fe‘l va ism so‘zlarining o‘zgarishlariga, ya‘ni ularning fleksiya xususiyatlariga ega emas. Ingliz tilida morfologik fleksiyalar juda cheklangan bo‘lsa-da, ba‘zi maqollarda vaqt va shaxsga qarab so‘zlarning o‘zgarishini kuzatish mumkin. Masalan, fe‘lning o‘zgarishi orqali vaqtni (present, past) ko‘rsatish

mumkin: “Time flies” (Vaqt uchadi) va “Time flew” (Vaqt uchdi).

Maqollarda taqsimlanish va tuzilish: Ingliz maqollarida ko‘pincha parallelizm yoki taqqoslash ishlatiladi. Bu esa, bir nechta so‘z turkumlarini birlashtirish orqali o‘quvchini jalb qilishga yordam beradi. Misol uchun, “What goes around, comes around” (Nima aylansa, o‘sha qaytadi) maqolasi o‘z ichiga ikki parallel tuzilmadan iborat.

Maqollarda soddalik va murakkablik: Ingliz maqollarida morfologik soddalik yoki murakkablik ba‘zida ijobiy ta‘sir qiladi. Ba‘zi maqollar oddiy morfologik tuzilmalarga ega, ba‘zi maqollar esa murakkab tuzilmalarni o‘z ichiga oladi. Masalan, “Birds of a feather flock together” (Bir hil parrandalar birga uchadi) maqolasi ikki so‘z turkumidan tashkil topgan bo‘lsa, “Curiosity killed the cat” (Qiziqish mushukni o‘ldirgan) maqolasi yanada murakkab tuzilmaga ega.

Ijobiy va salbiy ma‘nolar: Ingliz maqollarida, ayniqsa, ijobiy va salbiy ma‘nolarda qo‘llanadigan so‘zlar orasidagi farqlarni ko‘rsatish ham morfologik jihatdan ahamiyatlidir. Ba‘zi maqollar musbat fikrlarni aks ettirsa, boshqalari salbiy ma‘nolarga ega bo‘lishi mumkin, masalan: “Don’t count your chickens before they hatch” (Tovuq tuxumdan chiqishidan oldin ularni sanama).

Mavzuning dolzarbligi: Ingliz tilidagi maqollar morfologik xususiyatlari o‘quvchilarga va til o‘rganuvchilarga tilni chuqurroq va samaraliroq o‘rganishga yordam beradigan muhim elementlardir. Maqollar ko‘pincha tilning asosiy tuzilmalari, leksik xususiyatlari va grammatika qonuniyatlarini o‘z ichiga oladi. Shu sababli, ingliz tilini o‘rgatishda, ayniqsa, tilshunoslik va adabiyotshunoslikda maqollarni morfologik jihatdan tahlil qilishning dolzarbligi kattadir. Ingliz tilini o‘rganishda maqollarni o‘rganish nafaqat tilni anglashni, balki madaniyatni ham tushunishga yordam beradi. Maqollar ko‘pincha o‘zining qisqa va aniq ifodalari orqali milliy tafakkur va qadriyatlarni aks ettiradi. Shuningdek, maqollarni morfologik tahlil qilish ingliz tilining sintaksisi va grammatikasini yaxshiroq tushunishga olib keladi, bu esa tilni yanada samarali o‘rganishga yordam beradi.

Maqollarning morfologik xususiyatlarini o‘rganish juda dolzarb, chunki:

• **O'zbek va ingliz tillarining o'ziga xos morfologik tuzilmalari** bo'yicha taqqoslashlar qilish mumkin.

• **Ingliz tili morfologiyasining o'ziga xosligini tushunish** va unga asoslangan o'qitish usullarini ishlab chiqish mumkin.

• **Darslarda va amaliy mashg'ulotlarda** talabalar uchun maqollarni o'rgatish samaradorligini oshiradi.

Misolalar bilan maqollarning morfologik xususiyatlari

1. **"Actions speak louder than words"**

○ Bu maqolada **"Actions"** (fe'l sifatida ishlatilgan "action" so'zining ko'plik shakli) va **"words"** (fe'l sifatida ishlatilgan "word" so'zining ko'plik shakli) so'zlari ishlatilgan.

○ **Morfologik xususiyatlar:** Bu maqolda so'zlar ko'plik shaklda ishlatilgan va har bir so'z oddiy morfologik tuzilishga ega. Shuningdek, "speak" fe'li zamon (present tense) orqali vaqtini ifodalaydi.

○ **Dolzarliligi:** Bu maqolada so'zning morfologik xususiyatlari tilning oddiy, ammo samarali ifodalash usullarini ko'rsatadi.

2. **"A bird in the hand is worth two in the bush"**

○ Maqolda **"bird"** (ism), **"hand"** (ism) va **"bush"** (ism) so'zlari ishlatilgan.

○ **Morfologik xususiyatlar:** Ushbu maqolda so'zlar oddiy morfologik tuzilmada ishlatilgan, ularning barchasi nomlar bo'lib, so'z birikmalari orqali taqqoslash yaratadi ("bird in the hand" va "two in the bush").

○ **Dolzarliligi:** Bu maqoladagi morfologik tuzilma ingliz tilidagi oddiy va aniq ifodalashga asoslangan bo'lib, muhokama qilishda foydalidir.

3. **"Don't count your chickens before they hatch"**

○ Bu maqolda **"chickens"** (ko'plikdagi ism), **"count"** (fe'l) va **"hatch"** (fe'l) so'zlari ishlatilgan.

○ **Morfologik xususiyatlar:** "Chickens" so'zi ko'plik shaklida ishlatilgan, "count" va "hatch" esa fe'llar bo'lib, morfologik jihatdan aniq ifodalangan.

○ **Dolzarliligi:** Bu maqola o'zining morfologik tuzilishi orqali tilni o'rgatishda talabalar uchun samarali misol bo'la oladi.

Mavzuning dolzarbliligi misollar bilan:

1. **Leksik va grammatik**

xususiyatlarni tushunish: Ingliz tilida maqollarni o'rganish til o'rganuvchiga tilning asosiy leksik va grammatik jihatlarini tushunishga yordam beradi. Masalan, "Actions speak louder than words" maqolasi orqali fe'l va so'z turkumlarining qo'llanilishini ko'rish mumkin.

2. **Til o'rgatishda metodik**

yondashuvlar: Maqollarni morfologik jihatdan tahlil qilish o'qituvchilarga talabalar bilan samarali ishlashda yordam beradi. Bu orqali talabalar grammatik jihatdan turli xil tuzilmalarga ega bo'lgan maqollarni o'rganadilar.

3. **Tilning boyligini anglash:**

Maqollarning morfologik tuzilishini tahlil qilish, ingliz tilidagi boylik va ifodalashni yanada chuqurroq anglashga yordam beradi.

Shu bilan birga, ingliz tilidagi maqollarni morfologik jihatdan tahlil qilishning dolzarbliligi shundaki, bu usul nafaqat til o'rgatish jarayonida, balki lingvistik tadqiqotlarda ham muhim o'rin tutadi. Bu orqali ingliz tili morfologiyasining o'ziga xos xususiyatlarini tushunish, o'zbek tiliga nisbatan farqlarini ko'rib chiqish va ikki til o'rtasidagi taqqoslashlar qilish mumkin.

Xulosa. Ingliz maqollarining morfologik xususiyatlarini o'rganish, ularning strukturasini va tildagi o'rnini tushunishda muhimdir. Maqollar tilning eng aniq va qisqa shakllaridan biri bo'lib, ko'plab morfologik tuzilmalarni o'z ichiga oladi. Shu sababli, ingliz tilini o'rganayotgan talabalarga maqollarni o'rganish nafaqat til o'rgatish jarayonini samarali qiladi, balki tilni to'liqroq tushunishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov, A. (2020). Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston xalq ta'limi nashriyoti.
2. Shamsiev, D. (2021). Tilshunoslikda yangi yondoshuvlar. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. Mamatov, B. (2019). Sun'iy intellekt va ta'lim tizimi: imkoniyatlar va muammolar. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti.
4. Qosimov, R. (2022). Ingliz tili va adabiyoti. Samarqand: Universitet nashriyoti.
5. Raxmonov, X. (2020). Lingvistik tadqiqotlar va metodologiya. Toshkent: Akademiya nashriyoti.